

Rooma waxay Dhidibada u Taagaysaa Muujintii - Lambar Kow iyo Toban

*Fahamka Adeegsiga Saddex-geesoodka ah ee Waxsii-sheegidda:
Sebtembar 11, 2001, iyo Hannaanka Imtixaanka Ugu Dambeeya ee
Adventism-ka La'odikiyaanka ah*

Jeff Pippenger
2024-08-30

Sida 11-kii Agoosto, 1840, u xaqiijiyey xeerarkii uu Miller qaatay, ayaa sidoo kale ka dib Sebtembar 11, 2001, kuwii doonayay inay arkaan u garteen in mabaadi'da nebiyadeed ee Future for America qaadatay ay ahaayeen habraaca kitaabiga ah ee runta ah ee roobka dambe, sida lagu caddeeyey Ishacyaah cutubka siddeed iyo labaatanaad. Ku-dhaqanka xariiq dib-u-habayn dul saaran xariiq dib-u-habayn, sida lagu muujiyey taariikhda quduuska ah, ayaa caddeeyey in Sebtembar 11, 2001, uu ahaa ku-celcelintii Agoosto 11, 1840.

Waxay arkeen in sidii malaa'igta xoogga badan ee Muujintii tobnaad u soo degtay sannadkii 1840, ay u ahayd astaan hore oo muujinaysa soo degiddeeda sannadkii 2001. Labada malaa'igoodba way soo degeen markii wax sii sheegid ku saabsan Islaamka ay rumoobaysay. Markaas dabadeed dhaqdhaqaaqii wuu koray, iyadoo rag iyo dumarba ka jawaabeen waxtarka habraacaas. Hoggaankii Adventism-ka La'odikiya ee maalinta toddobaad waa laga gudbay wakhtiga dhammaadka sannadkii 1989, oo imminkana kaniisaddaas waxay gashay geeddi-socodkeedii imtixaanka ugu dambeeya, markii Rabbigu bilaabay inuu dhaqdhaqaaqa malaa'igta saddexaad u doorto inay noqdaan afhayeenihiisa maalmaha ugu dambeeya.

Qaanuunka ugu sarreeya ee xeerarkii loo bixiyey maalmaha ugu dambeeya wuxuu ahaa adeegsiga saddex-geesoodka ah ee waxsii sheegidda. Gaar ahaan wakhtigaas, adeegsigaas saddex-geesoodka ah ee saddexda hoog ayaa si aad u cad u taageeray dhacdadii Sebtembar 11, 2001. Markii runtaas si daacad ah loo baaray, kuwii markaas loo hoggaaminayey "jidadkii hore" ee Yeremyaah, iyadoo leh qalbiyo runta doonaya, waxay aqoonsadeen in taariikhdu marag ka tahay xaqiiqadaas, rumaysadkuna wuxuu ku qotomay runtaas. Rumaysadkoodu wuxuu ku dhisnaa taariikhda, rumoobidda waxsii sheegidda, iyo weliba ansaxnimada xeerarkii fasiraadda waxsii sheegidda ee uu qaatay dhaqdhaqaaqii malaa'igta saddexaad.

Waxaa la arkay in fahamkii hormuudka ee saxda ahaa ee taariikhda hooggii kowaad ee Muujintii cutubka sagaalaad uu matalayey Islaamka. Nebigii beenta ahaa, Maxamed, ayaa la arkay inuu ahaa boqorkii taariikhdaas. Taariikhdaas dhexdeeda Islaamku wuxuu weerari lahaa Boqortooyadii Roomaanka, habkoodii dagaalkana si gaar ah ayaa loo aqoonsaday inuu ahaa mid si kedis ah oo aan la filayn wax ku dhufta. Marka taas la eego, waxaa la fahmay in hab-dagaaleedka Islaamka laftiisu bixiyey xididdada asal-ereyga ee erayga "assassin." Taariikhdaas dhexdeeda Islaamku wuxuu dhaawici lahaa ciidammadii Rooma, muddadaasuna waxay ku dhammaatay hoosta xariiqda wax sii sheegidda wakhtiga ee boqol iyo konton sano ah. Markii wax sii sheegiddaas wakhtigu ku

dhammaatay Luulyo 27, 1449, ayaa wax sii sheegidda wakhtiga iyo taariikhda hoogga labaad bilaabmeen.

Waxay bilowday wax sii sheegid kale oo waqti ah oo ahayd saddex boqol iyo sagaashan iyo kow sano iyo shan iyo toban maalmood, taas oo ku dhammaatay Agoosto 11, 1840. Taariikhdaas taliyihii matalayay hawsha nebinnimada ee Islaamka wuxuu ahaa Cuthmaan, kaas oo uu Muxammad u ahaa summad hore taariikhda hooggii kowaad. Cutubka sagaalaad wuxuu leeyahay in taariikhda hoogga labaad, Islaamku dili doono ciidammada Rooma. Waxay weli adeegsan lahaayeen habka dagaalka ee ahaa weerar kedis ah oo aan la filayn, laakiin taariikhdaas baaruudda ayaa markii ugu horraysay la ikhtiraacay oo la adeegsaday; sidaas darteed hoogga labaad wuxuu matalay hab dagaal oo uu u taagan yahay weerarka kediska ah ee gacan-ku-dhiiglaha, waxaana intaas u dheeraa in uu ku jiray walxaha qarxa.

11-kii Sebtembar, 2001-kii masiibadii saddexaad ee Islaamku si kedis ah ayay qaraxyo ugu dhacday ciidammadii ruuxiga ahaa ee Rooma. Dhacdadaasi waxay calaamad u noqotay bilowga dhowr sadar oo runta nebiyadeed ah, hase yeeshee si cad ayay ugu dhisnayd labadii markhaati ee ka horreeyey ee masiibadii koowaad iyo tan labaad. Dhacdadaasi si cad ayay u muujisay in sida xoojintii taariikhda Millerite-ka ee 11-kii Agoosto, 1840, markii nebiyaddii Islaamka ee masiibadii labaad la oofiyey oo malaa'igtii Muujintii toban ay soo degtay, sidaas oo kale markii nebiyaddii Islaamka ee masiibadii saddexaad ay timid, ay taariikhdaas calaamad u noqotay soo degiddii malaa'igta Muujintii siddeed iyo tobnaad.

“Haddaba ma waxaa soo baxaya hadalkii aan ku dhawaaqay ee ahaa in New York lagu xaaqi doono hir badeed weyn? Tan weligay maan sheegin. Waxaan iri, anigoo eegaya dhismayaasha waaweyn ee halkaas ka sii baxaya, dabaq ka sarreeya dabaq, ‘Muuqaallo sidee u argagax badan ayay dhici doonaan marka Rabbigu kaco si uu dhulka aad ugu gariiriyo! Markaas erayada Muujintii 18:1–3 way rumoobi doonaan.’ Dhammaan cutubka siddeed iyo tobnaad ee Muujintii waa digniin ku saabsan waxa dhulka ku soo socda. Laakiin iftiin gaar ah kama hayo waxa ku soo fool leh New York, marka laga reebo inaan ogahay in maalin maalmaha ka mid ah dhismayaasha waaweyn ee halkaas yaal lagu soo ridi doono rogrogashada iyo afgembinta xoogga Ilaah. Iftiinka la i siiyey ayaan ku ogahay in baabba’ dunida ku jiro. Hal eray oo ka yimaada Rabbiga, hal taabasho oo awooddiisa weyn ah, dhismayaashan waaweyn way dumi doonaan. Muuqaallo ayaa dhici doona oo cabsi badnidooda aynaan qiyaasi karin.” Review and Herald, Luulyo 5, 1906.

Dhaqdhaqaaqa Future for America waxaa markaas, kuwa doonayay inay arkaan u muuqatay sida dhigaha dhaqdhaqaaqii Millerite-ka. Islaamka hoogga saddexaad wuxuu noqday qodob aasaasi ah oo farriinta ka mid ah laga bilaabo xilligaas wixii ka dambeeyay. Waxyigu si cad ayuu u baray in marka malaa'igta Muujintii soo degto, roobka dambe imanayo.

“Roobka dambe waa inay ku soo degtaa dadka Ilaah. Malaa'ig xoog badan ayaa samada ka soo degi doonta, oo dhulka oo dhammuna waxaa iftiimin doona ammaantiisa.” Review and Herald, April 21, 1891.

Sida Libaaxa qabiilka Yahuudah uu bilaabay inuu furo fahamka ballaadhan ee roobka dambe, wuxuu dadkiisii ku hoggaamiyey kitaabka Yoo'eel, kaas oo ah tixraac asaasi ah oo ku saabsan roobka dambe. Markaas qaar ka mid ah nimankii ku biiray dhaqdhaqaaqa wixii ka dambeeyey Sebtembar 11, 2001, waxay go'aamiyeen in cayayaanka ku jira Yoo'eel ee baabi'iyaya geedka canabka ah ee Ilaah, kuwaas oo horseedaya baraarugga Qaylada Saqda Dhexe, ay matalaan Islaamka. Ma ay arki karin ama ma ay doonayn inay arkaan in cayayaanku matalayeen Rooma.

Iftiinka xoogga badan ee ka dhalatay garashada adeegsiga saddex-geesoodka ah ee wax sii sheegidda ee la xiriira saddexda hoog waxay dooddooda ah in cayayaanku matalaan Islaamka ku dartay taageero macquul ah oo aan quduus laga dhigin. Sida had iyo jeer dhacda, marka fasiraad gaar ahaaneed la qaato waxaa dhacda qalloocinta Qorniinka iyadoo la isku dayayo in la taageero saldhigga beenta ah. Hawshoodii ay ku adkaynaayeen aragtidooda, waxay muujiyeen inaanay garanayn mabda'a astaanta iyo waxa ay astaan u tahay.

Daraasaadka fiqiga iyo kitaabiga ah, erayada "nooc" iyo "ka-nooca" waxaa loo adeegsadaa in lagu tilmaamo xidhiidhka u dhexeeya laba qodob, halkaas oo middood uu sii sawiro ama uu sii muujiyo kan kale. Fikraddan badanaa waxay hoos timaaddaa qaybaha ballaadhan ee "hoos" iyo "runta dhabta ah."

Nooc waa dhacdo, qof, ama hay'ad ku jirta Axdigii Hore oo sii tilmaanta ama sii hormarisa dhacdo, qof, ama hay'ad u dhiganta oo ku jirta Axdiga Cusub. Waxay u adeegtaa sidii hordhac astaan ah. Antitype-ku waa dhammaystirka ama rumoobidda nooca. Waa xaqiiqadii uu noocu sii hormarinayey. Fikradda "hoos" iyo "maaddo" waxay la jaanqaaddaa xiriirka ka dhexeeya nooca iyo antitype-ka. "Hoosku" wuxuu matalaa (nooca), halka "maaddadu" ay matasho (antitype-ka).

Sidaa darteed, yaan ninna idinku xukumin xagga cuntada ama cabbitaanka, ama xagga iid, ama dayaxa cusub, ama maalmaha sabtida; kuwaasu waa hooska waxyaalaha iman doona; laakiin jidhku wuxuu ka yimid Masiixa. Kolosay 2:16, 17.

Waayo, sharcigu isagoo leh hooska waxyaalaha wanaagsan oo iman doona, oo aan ahayn muuqaalkii dhabta ahaa ee waxyaalahaas, marna ma awoodo, allabariyadaas ay sannad kasta si joogto ah u bixiyaanna, inuu kaamilo ka dhigo kuwa u yimaada. Cibraaniyada 10:1.

Khilaafkii ka dhashay Yo'eel dabadeed 11kii Sebtembar, 2001, iyo aqoonsiga saxda ah ee Roomaanka baabtiisnimada sida ay u astaan yihiin afar cayayaan, taas oo sidaas ku muujinaysa burburka tartiib-tartiibka ah ee Adventism-ka La'odikiya, kuwii ku dooddayay in cayayaanku ay ahaayeen Islaam, ma aha oo keliya inay xooggii aan quduus laga dhigin saareen adeegsiga saddex-geesoodka ah ee saddexda hoog, laakiin waxay sidoo kale tilmaameen noocyo u tilmaamayay ka-noqoshada Rooma, dabadeedna waxay ku andacodeen in noocyadaas ay dhab ahaan aqoonsanayaan Islaam. Markay sidaas yeeleen, waxay caddeeyeen inay ama aanay si dhab ah u fahmin mabda'a nooca iyo ka-noqoshadiisa, ama ay rumaysnaayeen in si qaldan loo matalo noocyadu ay tahay hab mudan oo lagu xaqiijiyo dhammaadka.

Muranka hadda taagan ee ku saabsan Rooma, waxa mar kale ka muuqata caddayn ah in kuwa ku dheggan fikradda qaldan ee ah in "tuugada" ku xusan Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad, aayadda

afar iyo tobnaad, ay tahay Maraykanku, aanay si sax ah u fahmin labadaba adeegsiga saddex-geesoodka ah ee wax sii sheegidda, iyo mabda'a tusaalaha iyo ka-hortusaalaha.

Marka kuwa qabta aragtida ah in "tuugadu" ay yihiin Maraykanka ay doonayaan inay mowqifkooda adkeeyaan, waxay adeegsadaan dabaqid ka mid ah dabaqidda saddex-geesoodka ah ee saddexda Roomood, si ay ugu malleeyaan inay ku caddeeyaan in Rooma casriga ah, oo ah muujintii saddexaad ee Rooma, ay tahay Maraykanka. Iyagoo ku kalsoon inayan si ula kac ah marag been ah u furayn, oo ay keliya muujinayaan jaahilnimo indha la' oo ku saabsan xeerarka dabaqidda saddex-geesoodka ah ee waxsii sheegidda, waxay adeegsadaan sifo nebiyeed oo ka tirsan labadii Roomood ee hore, dabadeedna waxay ku doodaan in sifo ka mid ah taariikhda Rooma ay aqoonsanayso Rooma casriga ah.

Roomaankii jaahiliga ahaa waa kii ugu horreeyey saddexda rumoobid ee nebiyaysan ee Rooma. Cutubka siddeedaad ee Daanyeel, Roomaankii jaahiliga ahaa waa geeska yar ee labka ah. Cutubka labaadna, Roomaankii jaahiliga ahaa waa dawladdnimo. Daanyeel toddobaadkiisana, Roomaankii jaahiliga ahaa wuxuu u kala baxaa boqortooyo toban-laab ah.

Muujinta labaad ee Rooma waa Rooma baadariga, taas oo cutubka siddeedaad ku ah geeska yar ee dheddigga ah, oo cutubka labaad ku ah xukunka kaniisadda, oo cutubka toddobaadna ku ah geeska ku hadla cayda iyo kuwooda saddex gees ka siiba. Rooma jaahiliga ahi waa awood keli ah, laakiin Rooma baadarigu waa awood laba-geesood ah, isagoo matalaya kaniisadda baadariga oo xukunta dawladdnimada qaab-dhismeedyadii siyaasadeed ee hore ee Rooma jaahiliga ah. Sannadkii 1798, awoodda baadarigu waxay heshay dhaawaceedii dhimashada lahaa, hase ahaatee ma ay joojin inay kaniisad ahaato; waxa keliya oo ay joojisay inay noqoto bahalka wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, waayo awooddii madaniga ahayd ee ay hore u maamuli jirtay waa laga qaaday.

Rooma tii labaad waa Roomaanka baadariyadda, waxayna u shaqaynaysay oo keliya sida quwad (bahal) waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah marka ay lahayd awoodda ay ku maamusho awoodda dawladda si ay u fuliso qorshayaasheeda cayda badan. Rooma tii kowaad waxay ahayd quwad keli ah, Rooma tii labaadna waxay ahayd quwad laba-laab ah, Rooma tii saddexaadna waa quwad saddex-laab ah. Saddexda muuqaal ee Rooma waxaa lagu maamulaa isla mabaadi'da xukunta adeegsi kasta oo saddex-geesood ah oo waxsii sheegid ah. Sida waxsii sheegiddu tahay, waxaa jira saddex hoog, saddex Baabuloon, saddex Rooma, iyo saddex Eliyaas. Marka laga eego nooca iyo ka-noqoshadiisa, labada muuqaal ee ugu horreeya ee mid kasta oo ka mid ah adeegsiyada saddex-geesoodka ahi waa noocyo bixiya hooska dhammaystirka saddexaad, kaas oo ah ka-noqoshada iyo nuxurka adeegsiga saddex-geesoodka ah ee waxsii sheegidda.

Rooma marka laga hadlayo, astaamaha labada Rooma ee hore waxay muujinayaan in Roomaankii jaahiliga ahaa iyo kii baadariga ahaa labaduba ay taliyahooda siiyeen cinwaanka Pontifex Maximus. Sidaa darteed, cinwaanka taliyaha Rooma casriga ahi wuxuu ahaan lahaa Pontifex Maximus, waana cinwaan aan marnaba loo nisbayn madaxweyne kasta oo Maraykanka ah. Labadii Rooma ee hore waxay ka adkaan lahaayeen saddex caqabadood oo juqraafiyeed si ay u dhisaan awoodda carshiga xilligooda taariikheed ee gaarka ah. Ma jirto wax caddayn ah oo muujinaya in Maraykanku ka adkaaday saddex caqabadood oo juqraafiyeed intii ka horraysay 1798.

Labadii Rooma ee ugu horreeyey waxaa loo aqoonsaday wakhti cayiman oo ay si buuxda u xukumi lahaayeen. Aayadda afar iyo labaatanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, Roomaankii jaahiliga ahaa waxaa lagu aqoonsaday inuu xukumi doono “wakhti,” ama saddex boqol iyo lixdan sannadood, taas oo uu sameeyey laga bilaabo Dagaalkii Actium sannadkii 31 BC, ilaa sannadkii 330 AD. Si isdaba joog ah Roomaankii baadariga ahaa waxaa lagu aqoonsaday inuu xukumi doono kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood ka dib markii saddexdii gees la qaaday, laga bilaabo 538 ilaa 1798. Ishacyaah cutubka saddex iyo labaatanaad, Maraykanka waxaa lagu aqoonsaday inuu talin doono toddobaatan sannadood oo astaan ah, sidii maalmaha boqor keliya, laakiin weligiis kama uu qaadin saddex caqabadood oo juqraafi ah ka hor xukunkiisa toddobaatanka sannadood ee astaanta ah.

Rooma casriga ah waxaa lagu metelay inay ka adkaanayso saddexda caqabadood ee juqraafiyeed ee boqorka koonfureed, dalka sharafta leh iyo Masar ee ku xusan Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad, aayadaha afartan ilaa afartan iyo laba, oo marka saddexdaas caqabadood laga adkaado oo loo hoos geeyo Rooma, markaasay samaystaan midowga saddex-geesoodka ah ee masduulaagga, bahalka iyo nebiga beenta ah. Yooxanaa sidoo kale wuxuu inoo sheegayaa in nabarkii dhimashada lahaa ee bahalkii papal-ka ahi bogsado, dabadeedna uu xukumo laba iyo afartan bilood oo astaan ahaan loo fahmayo.

Oo waxaan arkay mid ka mid ah madaxyadiisii oo u ekaa sidii mid loo dhaawacay ilaa dhimasho; oo dhaawiciisii dilaaga ahaa waa la bogsiiyey; dunidii oo dhammuna yaab bay ula raacday bahalkii. Oo waxay caabudeen masduulaagii xoogga siiyey bahalka; oo waxay caabudeen bahalkii, iyagoo leh, Yaa la mid ah bahalka? yaase kara inuu isaga la dagaallamo? Oo waxaa la siiyey af ku hadlaya waxyaalo waaweyn iyo cay; oo waxaa la siiyey amar uu ku sii jiro laba iyo afartan bilood. Muujintii 13:3–5.

Bahalka xukuma laba iyo afartan bilood oo astaan ah ka dib markii boogtiisii dhimashada lahayd la bogsiiyey waa quwadda Roomaanka.

Waxsii kitaabka Muujintii 13 waxay caddaynaysaa in awoodda uu matalo bahalka geesaha u eg wan ay ka yeeli doonto “dhulka iyo kuwa degganba” inay caabudaan baabtiismada papacy-ga—taas oo halkaas lagu astaanqeexay bahalka “shabeel u eg.” ... Dunidii Hore iyo Dunida Cusub labadaba, papacy-gu wuxuu heli doonaa maamuuskaas iyadoo sharafka la siinayo hay’adda Axadda, taas oo si buuxda ugu tiirsan oo keliya awoodda Kaniisadda Roomaanka.” *The Great Controversy*, 578.

Heedhan, Roomtii hore, waxay xukuntay si buuxda muddo saddex boqol iyo lixdan sannadood ah iyadoo rumaynaysa Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad, aayadda afar iyo labaatanaad, waxayna sidaas yeelatay ka dib markii ay ka saartay saddex caqabadood oo juqraafiyeed iyadoo rumaynaysa Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda sagaalaad.

Baabowga, oo ah Rooma labaad, ayaa si xukun sare leh u talinaysay kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood, iyada oo taas ku fulinaysay dhowr qaybood oo Qorniinka ka mid ah; waxayna sidaas samaysay ka dib markay ka saartay saddex caqabadood oo juqraafiyeed, iyadoo ku fulinaysa Daanyeel cutubka toddobaad, aayadaha siddeed iyo labataan.

Rooma casriga ahi waxay ka adkaataa boqorka koonfureed aayadda afartanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, dabadeedna aayadda afartan iyo kow waxay ka adkaataa dhulka sharafta leh, aayadda afartan iyo labana waxay ka adkaataa Masar. Rooma casriga ahi waa boqorka woqooyi ee cutubka kow iyo tobnaad ee Daanyeel.

Rooma jaahiliga ah, oo ahayd Roomadii kowaad, waxay ahayd awood silcinaysa; tan baadariga ahna, oo ahayd Roomadii labaad, waxay ahayd awood silcinaysa; sidaas darteed Roomada casriga ah waxay noqon doontaa awood silcinaysa.

Maraykanku waxay ka qayb qaadan doontaa silicdii saddexaad ee ay fulisay Roomaanka casriga ah, hase yeeshee tani Maraykanka uma aqoonsanayso inuu yahay awoodda baabtiisnimada, ee waxay si fudud u tilmaamaysaa sifo ka mid ah xidhiidhka Maraykanka la leeyahay awoodda baabtiisnimada maalmaha ugu dambeeya.

Kuwa doonaya in ay ku doodaan in Maraykanku yahay “tuugagga dadkaaga” maalmaha ugu dambeeya waxay adeegsadaan dabaqadda saddex-geesoodka ah ee saddexda Room si ay si khaldan ugu aqoonsadaan Maraykanka. Habka qaldan ee ay adeegsadaan marka la joogo macnaha dabaqad saddex-geesood ah wuxuu ku salaysan yahay inay aqoonsadaan sifo ka mid ah labada Room ee hore, dabadeedna ku adkaystaan in sifo nebiyadeed oo Room leedahay, oo aan ahayn Room lafteeda, ay tahay Roomtii saddexaad.

Waxay tilmaamayaan sharcigii Axadda ee ugu horreeyey ee taariikheed ee Constantine soo saaray sannadkii 321 AD, dabadeedna sharcigii Axadda ee Rooma baabawiyeed ee sannadkii 538 AD, si ay u sheegaan in sharciga Axadda ee dhowaan iman doona ee Maraykanku qeexayo Maraykanka inuu yahay Rooma casri ah; waxayna sidoo kale isku qasaan adeegsigooda khaldan iyagoo la xiriirinaya digniintii Ciise ee ahayd in la cararo marka “karaahiyadii baabba’a” ee Daanyeel ka hadlay ay timaaddo, iyagoo taas ka dhigaya sharciga Axadda. “Karaahiyada baabba’a” ee Ciise ka hadlay waxay tilmaamaysaa laba sharci oo Axadeed maalmaha ugu dambeeya, hase yeeshee waa astaamayn aad uga duwan, waayo waa digniin ah in la cararo, ee ma aha digniinta ah in laga fogaado calaamadda bahalka. Fikraddooda khaldan xataa ma taabanayso in ay jiraan laba sharci oo Axadeed oo gaar ah maalmaha ugu dambeeya.

Haddaba markaad aragtaan karaahiyada baabba’a, oo uu ka hadlay Daanyeel nebigii, iyadoo taagan meesha quduuska ah, (kii akhriyaa ha garto:) markaas kuwa Yahuudiya jooga ha u carareen buuraha; kii saqafka guriga saaranu yuusan soo degin inuu wax gurigiisa ka qaato; kii berrinka joogana yuusan dib ugu noqon inuu dharkiisa soo qaato. Hoog waxaa leh kuwa uurka leh iyo kuwa nuujinaya maalmahaas! Laakiin tukada in cararkiinnu uusan dhicin jiilaalka, ama maalinta sabtida. Matayos 24:15–20.

“Waxashnimadii baabba’a, oo uu ka hadlay Daanyeel nebigii,” waxay ahayd calaamad uu Ciise siiyey dadkiisa, taas oo tilmaamaysay goorta ay tahay inay ka cararaan halaagga soo socda ee Yerusaaalem, markii Rooma jaahilka ahi hareeraysay dabadeedna burburisay meesha quduuska ah iyo magaalada intii u dhexaysay sannadkii 66 ilaa sannadkii 70 AD.

Ciise wuxuu xertii dhegaysanaysay u sheegay xukunnadii ku soo degi lahaa Israa'iil riddada noqotay, gaar ahaan aargudashada caddaaladeed ee ku soo fool lahayd diidmooda iyo iskutallaabta ku qodbiddii Masiixa aawadeed. Calaamado aan la qararin ayaa ka horrayn lahaa gunaanadka cabsida leh. Saacadda laga argagaxo waxay iman lahayd si kedis ah oo degdeg ah. Badbaadiyuhuna wuxuu raacayaashiisa uga digay: "Haddaba goortii aad aragtaan karaahiyada baabba'da, oo uu nebi Daaniyeel ka hadlay, iyadoo taagan meesha quduuska ah, (kii akhriyaa ha garto,) markaas kuwa Yahuudiya jooga ha u carareen buuraha." Matayos 24:15, 16; Luukos 21:20, 21. Marka calamadaha sanamcaabudnimada ee Roomaanka laga taago dhulka quduuska ah, kaas oo ku fidsanaa masaafo dhowr furlong ah bannaanka derbiyada magaalada, markaas kuwii Masiixa raacsanaa waxay badbaado ka heli lahaayeen qaxid. Marka calaamadda digniinta ah la arko, kuwa doonaya inay baxsadaan waa inayan wax dib u dhac ah samayn....

"Hal Masiixi ahna kuma halligmin burburkii Yeruusaalem. Masiixu wuxuu xertiisa siiyey digniin, oo kuwii erayadiisa rumaystay oo dhammu waxay sugayeen calaamaddii la ballanqaaday.... Iyadoo aan wax dib u dhac ah samayn ayay u qaxeen meel ammaan ah—magaalada Pella, oo ku taallay dhulka Perea, Webi Urdun shisheeddiisa." The Great Controversy, 25, 30.

Markii sannadka 538 soo dhowaanayay, Masiixiyiintii wakhtigaas joogtay waxay garteen in kaniisaddu ku kharrabantay tanaasul ay la gashay diinta jaahilnimada, oo ku salaysan digniinta Masiixa, isla markaana la jaanqaadaysa iftiinkii lagu bixiyey markhaatifurka rasuul Bawlos ee 2 Tesaloniika cutubka labaad, waxay u carareen cidlada nebinnimada ee kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood.

"Laakiin ka hor imaanshaha Masiixa, horumarro muhiim ah oo ka dhici lahaa dunida diinta, kuwaas oo wax sii sheegiddu hore u sii sheegtay, ayay ahayd inay dhacaan. Rasuulku wuxuu ku dhawaaqay: 'Ha u degdeginina inaad maankiinna ku qasmaan ama aad naxdaan, ruux ha noqotee, ama hadal, ama warqad sidii inay naga timid, oo leh in maalinta Masiixu dhowdahay. Qofna yaanu idinku khiyaanayn si kasta ha ahaatee; waayo maalintaasu iman mayso, ilaa marka hore uu yimaado riddo weyn, oo la muujiyo ninkaas dembiga ah, wiilka halaagga; kaas oo ka gees yimaada oo isa sarraysiisa wax kasta oo Ilaah la yidhaahdo ama la caabudo oo dhan; sidaas darteedna isagu sidii Ilaah ayuu macbudka Ilaah ku fadhiistaa, isagoo isu muujinaya inuu Ilaah yahay.'

"Erayadii Bawlos looma baahnayn in si qaldan loo fasiro. Looma ay ahayn in la baro in isaga, muujin gaar ah awgeed, uu reer Tesaloniika uga digay imaatinka Masiixa ee dhow. Aragti noocaas ahi waxay keeni lahayd jahawareer xagga rumaysadka ah; waayo niyad-jabku marar badan wuxuu horseedaa rumaysad-darro. Sidaas daraaddeed rasuulku wuxuu walaalaha uga digay inayan aqbalin farriin caynkaas ah sidii mid isaga ka timid, wuxuuna sii waday inuu adkeeyo xaqiiqda ah in awoodda baabbanimada, oo nebi Daaniyeel si cad u tilmaamay, ay weli soo bixi doonto oo ay dagaal ku qaadi doonto dadka Ilaah. Ilaa ay awooddani dhammaysato shaqadeeda dilaaga ah oo cayda badan, waxay Kaniisadda u ahaan lahayd wax aan micne lahayn inay sugaan imaatinka Rabbigood. 'Miyeydaan xusuusanayn,' ayuu Bawlos weyddiiyey, 'in markii aan weli idinla joogay aan waxyaalahan idiin sheegay?'"

“Argagax badnaa waxay ahaayeen imtixaannadii ku soo degi lahaa kaniisadda runta ah. Xataa wakhtigii rasuulku wax qorayay, ‘qarsoodiga xumaantu’ durba wuxuu bilaabay inuu shaqeeyo. Horumarrada mustaqbalka ka dhici lahaa waxay ahaan lahaayeen ‘sida uu Shaydaanku u shaqeeyo isagoo wata xoog oo dhan iyo calaamooyin iyo yaabab been ah, iyo khiyaano oo dhan oo xaqdarrada ah oo ku dhex jirta kuwa halaagsamaya.”

“Si gaar ah u culus waa hadalka rasuulku ka yidhi kuwa diidi doona inay aqbalaan ‘jacaylka runta.’ ‘Sababtaas daraaddeed,’ ayuu ku sheegay dhammaan kuwa si kas ah u diidi doona farriimaha runta, ‘Ilaah wuxuu u soo diri doonaa marin-habaabin xoog leh, inay rumaystaan been: si dhammaantood loo xukumoo kuwii aan rumaysan runta, laakiinse ku farxay xaqdarrada.’ Dadku ciqaab la’aan kuma diidi karaan digniinaha uu Ilaah naxariistiisa ugu soo diro iyaga. Kuwa ku adkaysta inay ka jeestaan digniinahaas, Ilaah wuxuu ka qaadaa Ruuxiisa, isagoo uga tegaya khiyaanooyinka ay jecel yihiin.” Acts of the Apostles, 265, 266.

Is-afgaradka ka dhexeeyey heydnimo iyo kaniisadda wuxuu ahaa calaamaddii digniinta ee horseedday Masiixiyiintii waagaas inay ka soocmaan Roomaankii baadariga, hase yeeshee waa in la ogaadaa in iftiinkii Bawlos ku daray digniintii Ciise ee ku saabsanayd cararka, uu yahay isla tuducii William Miller ku fahmay in “tan maalin kasta ah” ee kitaabka Daanyeel ay metelayso Roomaankii heydnimada. Xidhiidhka nebiyadeed ee u dhexeeyey Roomaankii heydnimada oo xannibaya, dabadeedna ka sii dhacaya si Roomaankii baadarigu ugu koro carshiga, wuxuu ahaa run ay khasab tahay in la fahmo; waayo cawaaqibta ka dhalanaysa garan-waagga xidhiidhkaas nebiyadeed waxay ku soo dejin lahayd marin-habaabin xoog leh kuwa aan jeclayn runtaas. Sister White waxay ka hadlaysaa isla taariikhdaas:

Waxa loo baahday halgan quus ah si kuwa doonayay inay aaminimo ku sii sugnaadaan ay si adag uga horyimaadaan khiyaanooyinka iyo karaahiyada lagu qariyey dharka wadaadnimada laguna soo geliyey kiniisadda. Kitaabka Quduuska ah looma aqbalin inuu yahay halbeegga iimaanka. Caqiidada xorriyadda diinta waxaa loogu yeedhay bidco, kuwii taageerayna waa la necbaa oo la faquuqay.

“Ka dib khilaaf dheer oo aad u kulul, intii yarayd ee aaminka ahayd waxay go’aansadeen inay kala diraan xiriir kasta oo ay la lahaayeen kaniisadda riddowday, haddii ay weli diiddo inay iska xorayso beenta iyo sanam-caabudidida. Waxay arkeen in kala-go’gu yahay baahi aan laga maarmi karin haddii ay doonayaan inay addeecan erayga Ilaah. Kuma ay dhiirran karin inay u dulqaataan khaladaad nafahooda u ah halaag, oo ay dhigaan tusaale halis gelin lahaa iimaanka carruurtooda iyo carruurta carruurtoodaba. Si ay u helaan nabad iyo midnimo, waxay diyaar u ahaayeen inay sameeyaan tanaasul kasta oo la jaanqaadaya daacadnimada Ilaah; laakiin waxay dareemeen in xataa nabaddu ay noqon lahayd wax si aad ah qaali loogu iibsaday haddii lagu helo allabaryada mabda’a. Haddii midnimo lagu sugi karo oo keliya tanaasulka runta iyo xaqnimada, markaas ha jirto kala-duwanaansho, iyo xataa dagaal.” Murankii Weynaa, 45, 46.

Xiriirka nebinnimo ee u dhexeeya Maraykanka iyo baabanimada maalmaha ugu dambeeya waxaa lagu metelay nooc ahaan, laguna adkeeyey, iyadoo Bawlos aqoonsaday xiriirka u dhexeeya Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaankii baabanimada ahaa ee horseeday sannadkii 538 AD. Adeegsiga saddex-geesoodka ah ee Rooma gudaheeda, Roomaankii jaahiliga ahaa wuxuu

dhammaystiray ereyadii Ciise ee aqoonsanayay karaahiyada baabba'a inay tahay calaamad lagu cararo, Roomaankii baabanimada ahaana sidoo kale wuxuu dhammaystiray ereyadii Ciise. Sister White waxay tilmaamaysaa dhammaystir kale oo ereyadii Masiixa ah.

“Haatan ma aha xilli ay dadka Ilaah ku habboon tahay inay ku dhejiyaan qalbigooda ama ay khasnadahooda ku urursadaan dunida. Waqtigu aad uma foga marka, sidii xertii hore, nalagu qasbi doono inaan magangelyo ka raadsanno meelo cidla ah oo go'doonsan. Sida hareerayntii Yerusaaalem ee ay sameeyeen ciidammadii Roomaanku u ahayd calaamaddii qaxitaanka Masiixiyiintii Yahuudiya, sidaas oo kale la wareegidda awoodda ee dhinaca qarankeenna ee amarka dhaqan-gelinaya sabbida baabtiisku waxay noo ahaan doontaa digniin. Markaas bay ahaan doontaa wakhtigii laga bixi lahaa magaaloyinka waaweyn, iyadoo loo sii diyaar garoobayo in laga baxo kuwa yaryar loona guuro hoyo go'doonsan oo ku yaal meelo qarsoon oo buuraha dhexdooda ah.” Testimonies, volume 5, 464.

Masiixiyiintii wakhtigii Masiixa digniintu waxay tilmaantay goorta laga cararayo Yerusaaalem. Qarnigii shanaad iyo lixaadna digniintu Masiixiyiinta waxay ku hoggaamisay inay u cararaan cidlada.

Naagtiina waxay u carartay cidlada, meeshaas oo Ilaah iyada ugu diyaariyey meel, si halkaas loogu quudiyo kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood.... Naagtiina waxaa la siiyey laba baal oo gorgor weyn ah, inay ugu duusho cidlada, meesheeda, halkaas oo lagu quudiyo wakhti, iyo wakhtiyo, iyo wakhti badhkiis, iyadoo ka fog wejiga abeesada. Abeesadiina afkeeda ayay naagtii ka daba tuftay biyo sida daad oo kale, inay daadku la tago. Dhulkuse naagtii wuu caawiyey, oo dhulkii afkiisii buu kala qaaday, oo liqay daadkii uu bahalkii weynaa afkiisa ka tuuray. Masduulaagiina naagtii aad buu ugu cadhooday, oo wuxuu tegey inuu la diriro farcankeeda hadhay, kuwa xajiya qaynuunnada Ilaah oo haysta markhaatifurka Ciise Masiix. Muujintii 12:6, 15–17.

Ciise wuxuu mar walba dhammaadka wax ku tusaaleeyaa bilowga shaygaas, waayo Isagu waa Alfa iyo Oomeega. Digniintii karaahiyada baabba'a ee taariikhda Rooma baadariga ah waxaa la gartay markii awoodda baadariga la aqoonsaday inay taagan tahay meesha quduuska ah.

Digniintu waxaa diiwaangeliyey Matayos, Markos, iyo Luukos, tixraac kastana wuxuu leeyahay kala duwanaansho yar oo xagga erayada ah. Matayos wuxuu leeyahay, “Haddaba markaad aragtaan karaahiyada baabbi'inta, oo nebi Daanyeel ka hadlay, oo taagan meesha quduuska ah,” Markosna wuxuu leeyahay, “markaad aragtaan karaahiyada baabbi'inta, oo nebi Daanyeel ka hadlay, oo taagan meel aanay ku habboonayn.” Luukosna wuxuu leeyahay, “markaad aragtaan Yerusaaalem oo ciidan lagu hareereyey, markaas ogaada in baabbi'intiisu dhow dahay. Markaas kuwa Yahuudiya jooga ha u carareen buuraha.”

Saddexda markhaatifurna way isla shaqeeyaan. Waxaan arkaa adeegsi ka sii gaar ah. Tixraaca Luukos ee Yerusaaalem oo ciidammo lagu hareereyey wuxuu aqoonsanayaa digniinta ah in markii Roomaankii jaahiliga ahaa bilaabay go'doomintii Yerusaaalem sannadkii 66 AD, Masiixiyiintii weli Yerusaaalem joogtay ay ahayd inay isla markiiba cararaan. Tixraaca Matayos ee “meesha quduuska ah” wuxuu waafaqsan yahay Bawlos oo tilmaamaya “ninkii dembiga” oo

“macbudka Ilaah dhex fadhiya, isagoo isu muujinaya inuu Ilaah yahay,” sidaas darteedna matalaya rumoobidda baadarinnimada ee “karaahiyada baabba’a.” Markos wuxuu tilmaamayaa karaahiyada baabba’a oo taagan meel aanay ku habboonayn, taasuna waxay waafaqsan tahay digniinta cararka ee maalmaha ugu dambeeya loo siiyey Adventism. Laba ka mid ah digniinaha waxay la xidhiidhaan amarka ah in ku alla kii akhriya digniinta uu garto, dhammaantoodna waxay ka hadlayaan calaamad loogu talagalay inay Masiixiyiintii wakhtigaas ogeysiiso inay cararaan.

Ku-dabqidda khaldan ee adeegsiga saddex-geesoodka ah, taas oo si qaldan u metela kuwa ku andacooda in “tuugta dadkaaga” ay yihiin Maraykanka, waxay caddaynaysaa in marka “karaahiyada baabba’da” ay ku rumoowdo sharciga Axadda ee Maraykanka, markaas sharciga Axadda ee la dhaqan-geliyo uu aqoonsanayo Maraykanka inuu yahay Rooma Casriga ah; waayo Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaankii baadariga ahaa labaduba hore ayay u dhaqan-geliyeen sharci Axadeed.

Dhibaataada ku jirta ku-dhaqankaas khaldan waa in sharciga Axadda ee Roomaanka jaahiliga ahi dhacay sannadkii 321 AD, hase yeeshee dhammaystirka Roomaanka jaahiliga ah ee “karaahiyada baabba’da” wuxuu dhacay sannadkii 66 AD, taas oo ka horraysay sharciga Axadda ee 321 AD muddo 255 sano ah. Sidoo kale, tanaasulkii soo saaray “ninka dembiga” wuxuu hore uga socday wakhtigii Bawlos, kaas oo yidhi, “qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa,” hase yeeshee sharciga Axadda ee baadarinimadu wuxuu yimid in ka badan afar qarni ka dib. Labada markhaati ee ugu horreeya ee ku jira saddex-geesoodka ku-dhaqanka wax sii sheegidda waxay dejiyaan astaamaha dhammaystirka saddexaad ee maalmaha ugu dambeeya. “Karaahiyada baabba’da” ee maalmaha ugu dambeeya, iyada oo lagu salaynayo laba markhaati oo taariikhi ah, iyo saddex diiwaan oo kitaabiga ah oo erayadii Masiixa ah, waxay ka dhigan tahay digniin lagu cararo, ee ma aha meelmarinta sharciga Axadda.

Maqaalka xiga waxaan si faahfaahsan u kala qaadi doonnaa sababta adeegsigani u khaldan yahay marka loo eego xeerarka la dejiyey ee la xiriira saddex-geesoodka adeegsiga wax sii sheegidda, iyo sababta aqoonsiga sharciga Axadda marka loo eego digniinta uu Masiixu bixiyey uu u yahay marin-habayn taariikhda wax sii sheegidda.

Is-afgaradkan dhex martay jaahilnimada iyo Masiixiyadda waxay keentay samaysanka “ninka dembiga” oo wax sii sheegiddu hore u sii sheegtay inuu Ilaah ka gees yimaado oo iska sarraysiiyo Ilaah ka sarreeya. Nidaamkaas weyn ee diinta beenta ahi waa farshaxan-sare ka mid ah awoodda Shaydaanka—taallo xusuus ah oo muujinaysa dadaalladiisii uu isku dul fariisin lahaa carshiga si uu dunida ugu xukumo siduu doonistiisu tahay. The Great Controversy, 50.